

Byl odbojář Miloš Hájek hrdinou?

Výuková lekce na téma komunistického odboje proti nacismu

2026

připravil Mgr. Bohumil Melichar, Ph.D.

Tento aplikovaný výstup vznikl v rámci výzkumného programu *Identity ve světě válek a krizí*.

Metodika pro učitele

Cíle aktivity:

Aktivita je postavena na práci se vzpomínkou účastníka protinacistického odboje. Studenti vzpomínku detailně studují a zasazují ji do dobového kontextu prostřednictvím analýzy tehdejšího trestního práva. Dílčí událost poté propojují s celkovým životním příběhem autora vzpomínky Miloše Hájka. Cílem aktivity je nejen rekonstruovat příběh konkrétního odbojáře, ale také k němu zaujmout poučený hodnotící soud.

Skrze badatelsky pojatou výuku studenti:

- a) analyzují historické prameny
- b) posilují čtenářskou gramotnost a kompetenci k řešení problému
- c) vnímají komplikovaný vztah současnosti k minulosti a diskutují etický rozměr chování historických aktérů

Cílová skupina: 9. třída ZŠ/SS

Délka: 35 minut

Badatelské dovednosti:

Žáci analyzují text, hledají klíčové detaily; argumentují, tvoří podloženou odpověď a utvářejí si vztah k minulosti

Historické myšlení

výpověď pramenů, vztah k minulosti

RVP

Žáci rozvíjí čtenářskou a pisatelskou gramotnost a klíčové kompetence k učení a k řešení problémů.

Očekávané výsledky učení:

Žák diskutuje o projevech moderního politického extremismu a o povaze, příčinách vzniku a důsledcích nastolení diktatur a autoritativních režimů. ([CAS-DEJ-001-ZV9-012](#))

Žák v modelové situaci předvede, jak může historické poznání pomoci v současném životě. ([CAS-DEJ-002-ZV9-018](#))

Plán aktivity

- 1) Žáci pracují se vzpomínkou Miloše Hájka, která zachycuje šíření nálepek oslavujících Rudou armádu během stanného práva konce roku 1941. Jejich úkolem je text detailně prostudovat a následně odvodit odpovědi na otázky po významu počínání odbojové skupiny. (10 minut)
- 2) Následně žáci na základě studia paragrafu 83 Říšského trestního zákoníku zasazují vzpomínku do dobového kontextu. Rozšíří tak a zároveň ověří svoji odpověď na otázku "Myslíte, že takové chování bylo v zimě 1941 nebezpečné?", na kterou měli spíše intuitivně odpovědět v předcházejícím úkolu. Na základě právního dokumentu odhadují případný trest za vylepování samolepek podporujících Rudou armádu. (10 minut)
- 3) Dalším textem, se kterým žáci pracují, je příběh odbojáře Miloše Hájka. Krátké shrnutí Hájkova dosavadního života, jeho odbojových aktivit i s důsledky, které přišly

po zatčení jeho odbojové skupiny, začleňuje úvodní vzpomínku jako jednu z mnoha akcí odporu. Žáci mají za úkol shrnout tento text metodou jednoho slova. (5 minut)

- 4) Žáci na závěr hledají odpověď na úvodní otázku "Byl odbojář Miloš Hájek hrdinou?" Metodou škálování hodnotí na stupnici 1-2-3 přijatelnost různých hodnotících soudů na Hájkovu osobu. Jsou tak vedeni k tomu, aby vyhodnotili různé názory a postoje, které můžeme k odbojové činnosti zpětně zaujmout. Na závěr na základě svého vlastního postoje, který si během práce vytvořili, vybírají jednu z nabízených odpovědí. Tak zaujmají poučený etický postoj ke kontroverzní minulosti. (10 minut)

Život Miloše Hájka po válce

Vzhledem k tomu, že Miloš Hájek se štěstím druhou světovou válku přežil, lze očekávat otázky studentů ohledně jeho dalších osudů. Učitel by tedy měl být seznámen alespoň se základní osou jeho komplikovaného životního příběhu.

Miloš Hájek se po válce stal učitelem a vstoupil také oficiálně do KSČ. Od roku 1948 přednášel na krajské politické škole dějiny dělnického hnutí. Padesátá léta prožil jako přesvědčený stalinista. Nicméně poté, co byly v roce 1956 zveřejněny některé doklady o politickém násilí Stalinovy vlády, podpořil reformy pražského jara. V této době Hájek působil jako historik dělnického hnutí, dějin KSČ a měl nastoupit jako ředitel Ústavu dějin socialismu. Nicméně pro jeho angažmá v obrodném procesu byla tato kariéra z politických důvodů ukončena hned na začátku normalizace. Ve svých 55 letech odešel do předčasného důchodu a věnoval se výzkumu moderních dějin. V roce 1977 podepsal Chartu 77 a stal se jejím mluvčím. Své studie publikoval v samizdatu. Během pozdní normalizace byl desetkrát zatčen StB. V roce 1990 vstoupil do obnovené sociálně demokratické strany (ČSSD), pro kterou pracoval jako analytik. V roce 1996 mu byl udělen titul Spravedlivý mezi národy za záchranu několika jeho židovských přátel během odbojové činnosti. Zemřel v roce 2016.

Byl odbojář Miloš Hájek hrdinou? Pracovní list

jméno _____

- 1) Důkladně si vzpomínku prostudujte a odpovězte na otázky. Pokud zatím s jistotou nevíte, zkuste odpovědi odhadnout na základě vašich předchozích znalostí druhé světové války.**

“V prosinci 1941 dobyla Rudá armáda zpátky Rostov. Skupina vyrobila nálepky, na trojúhelníku bylo napsáno Rostov plus V plus Kladivo a srp. Honza lepil s Pepíkem, já s Irenou. Náš rajón byl na Novém městě, od Hyberské k Vltavě...Když jsem měl nalepit první nálepku, protly se v jednom bodě křivky mého strachu a mé nešikovnosti: rozsypal jsem několik nálepek na zem. Irena se ukázala jako výborný pedagog: “‘To nic není.’ Když jsem pak první skutečně nalepil, zaplavil mě pocit štěstí.”

Miloš Hájek: *Paměť české levice*, Praha: ÚSD 2011, s. 53-54

Proč skupina takové nálepky vyrobila a lepila je v centru Prahy?

Myslíte, že takové chování bylo v zimě 1941 nebezpečné?

Lze takové chování považovat za protinacistický odboj?

- 2) Co bylo v sázce? Prostudujte si paragraf 83 z Říšského trestního zákoníku z roku 1934, který se v prosinci 1941 vztahoval i na obyvatele Protektorátu Čechy a Morava. Vyznačte pasáže, které by podle vás mohly postihovat chování skupiny vylepující samolepky s oslavou vítězství SSSR v bitvě u Rostova (úkol č. 1).

§ 83

Kdo veřejně vyzývá k velezrádnému podniku nebo k němu podněcuje, bude potrestán kázní až na deset let.

Stejně bude potrestán ten, kdo velezrádný podnik připravuje jiným způsobem.

Trest smrti, doživotní káznice nebo káznice nejméně na dva roky se uloží, jestliže čin:

1. směřoval k tomu, aby bylo za účelem přípravy velezrady vytvořeno nebo udržováno organizační spojení;
2. směřoval k tomu, aby byly říšská branná moc nebo policie učiněny nezpůsobilými plnit svou povinnost chránit Německou říši před útoky na její vnější nebo vnitřní existenci;
3. směřoval k ovlivňování mas výrobou nebo rozšiřováním tiskovin, gramofonových desek či obrazových vyobrazení nebo využíváním zařízení radiotelegrafie či radiotelefonie;

nebo

4. byl spáchán v zahraničí nebo tím, že se pachatel pokusil dovézt ze zahraničí tiskoviny, gramofonové desky nebo obrazová vyobrazení za účelem jejich rozšiřování v tuzemsku.

Gesetz zur Änderung von Vorschriften des Strafrechts und des Strafverfahrens vom 24. April 1934.
Reichsgesetzblatt I, 1934, s. 341–348

V prosinci 1941 navíc platilo stanné právo vyhlášené zastupujícím protektorem Reinhardem Heydrichem. Stanné soudy mohly ve zrychleném řízení účastníky komplotu proti Třetí říši na místě odsoudit k smrti nebo je předat k dalším vyšetřování gestapu.

Jaký trest by členky a členové skupiny mohli dostat?

3) Kdo vlastně samolepky v prosinci 1941 v centru Prahy rozšiřoval? Přečtěte si příběh odbojáře Miloše Hájka a zkuste vaše pocity z jeho osudu shrnout jedním slovem.

Vzpomínku na tuto událost zachytil ve svých pamětech Miloš Hájek. Byl čerstvým absolventem gymnázia a chtěl studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. České vysoké školy však nacisté na podzim roku 1939 uzavřeli, a Hájek se proto živil jako soukromý učitel němčiny.

Když se svými přáteli vylepoval nálepky s komunistickou symbolikou, bylo mu dvacet let. K ilegální KSČ se dostal prostřednictvím přátel z okruhu židovských levicových aktivistů. Díky kontaktům v odbojových strukturách dokázal řadě mladých Židů opatřit falešné doklady, a zachránit je tak před transportem do ghetta a vyhlazovacích táborů.

Podílel se také na výrobě a šíření zakázaných komunistických tiskovin a letáků. Mladé aktivisty školil v marxistické teorii a společně s přáteli vydával vlastní ilegální časopis Přehledy. Jeho skupina se otevřeně hlásila ke komunismu, připravovala se na sabotáže a ukrývala několik střelných zbraní. Gestapo a další nacistické bezpečnostní složky proto její činnost považovaly za spiknutí.

Hájek a většina jeho spolupracovníků byli zatčeni v létě roku 1944. Nejmladšímu členovi skupiny bylo pouhých patnáct let. Po brutálních výsleších byl Hájek odsouzen k trestu smrti. Na jeho vykonání čekal až do května 1945. Před popravou ho zachránil konec války. Přežil a následně mohl sepsat své paměti.

V souvislosti s Hájkovou odbojovou činností byli zatčeni také jeho rodiče, většina přátel a tehdejší partnerka (ta byla členkou jeho odbojové skupiny). Více než rok strávili v koncentračních táborech. Hájkův otec i jeho děvče v nich zahynuli.

Vaše slovo, které příběh vystihuje je:

4) Nabídneme ti několik možných odpovědí na otázku “Byl Miloš Hájek hrdinou?” Využij vše, co víš o případu Miloše Hájka a na škále 1-3 rozhodni, nakolik se s jednotlivými tvrzeními osobně ztotožňuje tvoje hodnocení Hájkovy činnosti.

- a) Miloš Hájek byl hlavně nezodpovědným dobrodruhem, který riskoval nejen svůj život, ale hlavně životy svých nejbližších v touze po zážitcích.

- b) Miloš Hájek byl hrdina. Navzdory tomu, že riskoval vše, se dokázal s prostředky, které měl k dispozici, postavit nacismu. Pomohl řadě svých přátel vyhnout se jisté smrti v plynových komorách. Takoví jako on si zaslouží naši úctu.

- c) Miloš Hájek byl neskutečně statečný, ale naivní mladý člověk. Jeho vzdor v podobě lepení samolepek či šíření podomácku vydávaných letáků neměl reálně na výsledek druhé světové války žádný vliv. Jeho oběť je příkladem zbrklého a neuváženého jednání.

- d) Miloš Hájek se sice statečně postavil nacismu, ale ve jménu ideologie, která je stejně nebezpečná. Jako aktivní komunista svou odbojovou činností připravoval půdu pro pozdější zvůli komunistické strany.

- e) Miloš Hájek svou odbojovou činností dává příklad mojí generaci, že je potřeba vzdorovat útlaku. Jeho příklad je hrdinství hodné následování.

Vyber jedno z tvrzení jako odpověď na úvodní otázku “Byl odbojář Miloš Hájek hrdinou?” Svůj výběr zdůvodni.

Zakroužkuj

a b c d e

Nevystihuje ani jedno z uvedených tvrzení tvůj postoj? Napiš vlastní.

Sebehodnocení

Nejvíce se mi podařilo
Nebyl/a jsem si jistý/á
Příště bych chtěl/a v práci se zdroji zlepšit